

ARABULUCULUK ANLAŞMA BELGESİNİN ŞARTA BAĞLI OLMASI VE ETKİLERİ: BİR İŞ UYUŞMAZLIĞINA İLİŞKİN HUKUK GENEL KURULU KARARININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

Doç. Dr. Çiğdem YORULMAZ

Kırıkkale Üniversitesi Hukuk Fakültesi,
İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5160-4128>,
cyorulmaz@kku.edu.tr

Geliş Tarihi | Received: 06.04.2026

Kabul Tarihi | Accepted: 27.07.2026

doi: 10.59909/mhd.1924399

İntihal: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Plagiarism: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software.

Bu eser [Creative Commons Alıntı-Gayri Ticari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Atıf | Citation:

Yorulmaz, Çiğdem. "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Şarta Bağlı Olması ve Etkileri: Bir İş Uyuşmazlığına İlişkin Hukuk Genel Kurulu Kararının Düşündürdükleri". Medeni Hukuk Dergisi. 3/2 (2026), s. 258-282.

Yazar Beyanı

Mali Destek: Yazar, bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayınlanması için herhangi bir finansal destek almamıştır.

Yazarların Katkıları: Bu makale yazar tarafından tek başına hazırlanmıştır.

Çıkar Çatışması/Ortak Çıkar Beyanı: Yazar tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir.

Etik Kurul Onayı Beyanı: Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur.

Araştırma ve Yayın Etiği Bildirgesi: Yazar, makalenin tüm süreçlerinde MHD'nin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu ve verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığını, karşılaşılabilecek tüm etik ihlallerde MHD'nin ve editör kurulunun hiçbir sorumluluğunun olmadığını ve bu çalışmanın MHD'den başka hiçbir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan etmektedir.

Author's Declaration

Financial Support: The author has not received any financial support for the research, authorship, or publication of this study.

Author's Contributions: This article was prepared by the author alone.

The Declaration of Conflict of Interest/Common Interest: No conflict of interest or common interest has been declared by the author.

The Declaration of Ethics Committee Approval: The study doesn't need any ethics committee approval or any special permission.

The Declaration of Research and Publication Ethics: The author declares that she complies with the scientific, ethical, and quotation rules of MHD in all processes of the paper and that she does not make any falsification of the data collected. In addition, she declares that Civil Law Review and its editorial board have no responsibility for any ethical violations that may be encountered, and that this study has not been evaluated or published in any academic publication environment other than Civil Law Review.

ARABULUCULUK ANLAŞMA BELGESİNİN ŞARTA BAĞLI OLMASI VE ETKİLERİ: BİR İŞ UYUŞMAZLIĞINA İLİŞKİN HUKUK GENEL KURULU KARARININ DÜŞÜNDÜRDÜKLERİ

ÖZ

Arabuluculuk, tarafların uyuşmazlıklarını yargı yoluna başvurmaksızın, karşılıklı serbest iradeye dayalı olarak çözmelerini amaçlayan alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Arabuluculuk faaliyetinin anlaşma ile sonuçlanması halinde düzenlenen anlaşma belgesinin hukuki niteliği, bu belgenin geçerliliğinin hangi koşullara bağlı olduğu ve üzerinde anlaşılan hususlar bakımından “dava açma yasağı”nın uygulanabilirliği önemli bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, arabuluculuk anlaşmasının şarta bağlanmasının hukuki sonuçları, sözleşme serbestisi ve arabuluculuğun amacı çerçevesinde ele alınmıştır. Özellikle “tam ve eksiksiz ödeme” gibi şartlara bağlanarak yapılan düzenlemelerin, anlaşma belgesinin, kesinliği ve bağlayıcılığı üzerindeki etkisi incelenmektedir. Bu kapsamda, şarta bağlı düzenlemelerin, arabuluculuk anlaşmasının geçerliliğini ortadan kaldırıp kaldırmadığı ve “dava açma yasağı”nın hangi koşullarda uygulanabileceği bir iş uyuşmazlığına ilişkin Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.05.2025 tarih, 2024/9-499 E, 2025/329 K sayılı kararı esas alınmak suretiyle değerlendirilmiştir. Çalışmada, arabuluculuk anlaşmasının sulh sözleşmesi niteliğinde olduğu, tarafların anlaşmayı şartlı olarak düzenleyebilmelerinin kural olarak mümkün bulunduğu; ancak şartın gerçekleşmemesi hâlinde, üzerinde anlaşılan hususların kapsamının ve “dava açma yasağı”nın sınırlarının yeniden değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Bu yönüyle çalışma, arabuluculuk anlaşmalarında belirlilik ilkesinin önemine dikkat çekmekte ve uygulamada ortaya çıkan sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arabuluculuk, Anlaşma Belgesi, Şarta Bağlı Sulh Sözleşmesi, Sulh Sözleşmesi, Dava Açma Yasağı.

**THE CONDITIONAL NATURE OF A MEDIATION SETTLEMENT
AGREEMENT AND ITS IMPLICATIONS: REFLECTIONS ON A GENERAL
ASSEMBLY DECISION REGARDING A LABOR DISPUTE**

ABSTRACT

Mediation is an alternative dispute resolution method aimed at enabling the parties to resolve their disputes based on mutual consent, without resorting to the courts. When mediation results in an agreement, the legal nature of the resulting agreement document, the conditions under which its validity is contingent, and the applicability of the “prohibition on filing a lawsuit” regarding the agreed-upon matters emerge as significant issues. In this study, the legal consequences of making a mediation agreement conditional are examined within the framework of contractual freedom and the purpose of mediation. In particular, the impact of provisions made subject to conditions such as “full and complete payment” on the finality and binding nature of the agreement document is analyzed. In this context, the question of whether conditional provisions nullify the validity of the mediation agreement and under what conditions the “prohibition on filing a lawsuit” may apply has been evaluated based on the Supreme Court of Appeals’ General Assembly of Civil Law’s decision dated May 21, 2025, No. 2024/9 -499 E, 2025/329 K, regarding a labor dispute. The study concludes that a mediation agreement constitutes a settlement agreement, and that, as a general rule, the parties may draft the agreement subject to a condition; however, if the condition is not fulfilled, the scope of the agreed-upon matters and the limits of the “prohibition on filing a lawsuit” must be reassessed. In this regard, the study highlights the importance of the principle of certainty in mediation agreements and offers solutions to the problems arising in practice.

Keywords: Mediation, Agreement Document, Conditional Settlement Agreement, Settlement Agreement, Prohibition on Filing a Lawsuit.

GİRİŞ

Hukuk uyuşmazlıklarının çözümünde yargı yoluna alternatif yöntemlerin geliştirilmesi, çağdaş hukuk sistemlerinin ortak hedeflerinden biridir. Bu çerçevede arabuluculuk, taraflara uyuşmazlığı daha kısa sürede, daha düşük maliyetle ve karşılıklı iradeyle dayalı olarak çözme imkânı sunan alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Diğer bir ifadeyle arabuluculuk

Sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretemediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyarî olarak yürütülen uyuşmazlık çözüm yöntemini

ifade eder (HUAK¹ m. 2/b).

Türk hukukunda arabuluculuk, Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile yasal bir çerçeveye kavuşturulmuş; iş uyuşmazlıkları bakımından ise dava şartı olarak kabul edilmesiyle uygulama alanı genişlemiştir². Arabuluculuk sürecinin tarafların anlaşmasıyla sonuçlanması hâlinde düzenlenen arabuluculuk anlaşma belgesi, yalnızca maddi hukuk bakımından değil, usul hukuku açısından da önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu sonuçların başında üzerinde anlaşılan hususlar bakımından dava açılmasını yasaklayan hüküm gelmektedir (HUAK m. 18/5).

Bununla birlikte uygulamada, arabuluculuk anlaşmalarının çoğu zaman belirli şartlara bağlandığı, özellikle anlaşılan işçilik alacaklarının taksitle ödenmesinin veya belirli koşulların gerçekleşmesine bağlı imzalandığı görülmektedir. Bu durum arabuluculuk anlaşmasının hukuki niteliği ve geçerliliği üzerinde birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Arabuluculuk anlaşmasının şarta bağlanmasının, tarafların irade serbestisi kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği; şartın gerçekleşmemesi hâlinde anlaşmanın hukuki akıbetinin ne olacağı ve “dava açma yasağı”nın uygulanıp uygulanamayacağı soruları önem kazanmaktadır. Sözleşme serbestisi ilkesi gereği tarafların anlaşmayı şartlı olarak düzenlemesi, arabuluculuk anlaşmasının kesinlik ve kalıcılık sağlamasını engeller mi, “dava açma yasağı”nın anlamını yitirmesine neden olur mu? sorularının cevapları,

¹ 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, RG. 22.06.2012-28331.

² 7445 sayılı Kanunun 41. maddesiyle eklenmiştir. RG. 05.04.2023-32154.

özellikle işçi alacakları bağlamında Yargıtay Hukuk Genel Kurulunun 21.05.2025 tarihli, 2024/9-499 E., 2025/329 K. sayılı kararı ışığında incelenmiştir.

I. ARABULUCULUK ANLAŞMA BELGESİNİN HUKUKİ NİTELİĞİ VE “DAVA AÇMA YASAĞI”NIN KAPSAMI

A. Hukukî Niteliği

Arbuluculuk süreci sonunda taraflar, üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıkların çözümü hususunda ortak bir noktada buluşmuşlarsa anlaşma sağlanmış olur³. Anlaşmada tarafların aralarındaki ihtilafın kalıcı şekilde çözüme kavuşturulması önemlidir⁴. Bu nedenle taraflar, belirsiz noktalar bırakmadan yeni sorunlar doğmayacak şekilde anlaşmanın içeriğini belirlemelidir (HUAK m. 18/1). Arbuluculuk anlaşması, şekle bağlı olmamakla birlikte anlaşmanın ispat kolaylığı açısından yazılı yapılması daha faydalı olacaktır⁵. Anlaşma hükümlerinin anlaşılır, tereddüte mahal vermeyecek şekilde düzenlenmesi gerekir⁶.

³ Ersin Erdoğan ve Büşra Cömert, “Arbuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukukî Çareler”, *Terazi Hukuk Dergisi*, 13/138 (2018), s. 30; Leyla Akyol Aslan, *Arbuluculuk Son Tutanağı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 96; Süha Tanrıver, *Makalelerim II (2006-2010)*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2011, s. 243; Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022, s. 674; Faruk Barış Mutlay, “İş Hukukunda Zorunlu Arbuluculuk”, *İş Hukukunda Genç Yaklaşımlar III*, (ed. Tankut Centel), İstanbul: On İki Levha Yayınları, (2018), s. 25; Levent Börü ve Şeyda Parlak Börü, *Arbuluculuk*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 39; Emre Kıyak, “Arbuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 21 (2015), s. 524; Süleyman Topak, “Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arbuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, (Arbuluculuğun Geleceği Sempozyumu Özel Sayısı) 10 (2025), s. 115; Uğur Yazıcı, *Arbuluculukta Gizliliğin İhlali Suçu*, Ankara: Seçkin Yayınları, 2024, s. 50; Ömer Ekmekçi, Muhammet Özekes, Murat Atalı ve Vural Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk*, İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019, s. 108.

⁴ Gökçe Arıkan, “Üçüncü Kişi Lehine Arbuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arbuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25/2 (2021), s. 134; Ekmekçi, Özekes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk*, s. 108.

⁵ Emel Badur, “Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, 18 (2021), s. 59; Melis Taşpolat Tuğsavul, “Arbuluculuk Faaliyeti Sonunda Varılan Anlaşmanın Hukukî Niteliği”, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2019), s. 344; Seda Baş, “6325 Sayılı Kanun ile Öngörülen Dava Açma Yasağının Bir İstisnası Olarak Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali”, *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 13/1 (2022), s. 178; Erdoğan ve Cömert, “Arbuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukukî Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukukî Çareler”, s. 29; Ekmekçi, Özekes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk*, s. 108; Börü ve Börü, *Arbuluculuk*, s. 78; Topak, “Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arbuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, s. 117.

⁶ Mine Akkan, “Arbuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 20/2 (2018), s. 18; Özbek,

Kanunda, arabuluculuk süreci sonunda tarafların üzerinde anlaştıkları hususların yazılı olduğu metin için “anlaşma belgesi” ifadesi kullanılmıştır (HUAK m. 18). Dolayısıyla arabuluculuk anlaşma belgesi, arabuluculuk süreci sonunda tarafların üzerinde anlaştıkları hususların yazılı olduğu, taraflar ve arabulucu/eş arabulucular tarafından imzalanan sözleşmedir⁷.

Arbuluculuk anlaşma belgesi hukuki niteliği itibariyle borçlar hukukuna ilişkin bir sözleşmedir⁸. Nitekim Yargıtay 2025 yılında verdiği bir kararda, arabuluculuk süreci sonunda düzenlenen anlaşma belgesinin maddi hukuka ilişkin borçlar hukuku sözleşmesi olduğunu ifade etmiştir⁹. Borçlar hukuku bakımından bir sözleşmenin varlığından söz edilebilmesi için tarafların hukuki bir sonuca yönelmiş karşılıklı irade açıklamalarının bulunması yeterlidir. Sözleşme, tarafların karşılıklı ve birbirlerine uygun iradeleri ile kurulur (TBK m. 1). Elbette usul hukuku yönünden birtakım sonuçlar doğurmakta ise de anlaşma belgesi ile tarafların ulaşmak istediği sonuç, maddi hukuka ilişkindir¹⁰.

Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, s. 769; Aslan, *Arbuluculuk Son Tutanağı*, s. 98-99; Kıyak, “*Arbuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği*”, s. 529.

⁷ Murat Atalı, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 832; Ayşe Karaca Öz, “*Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali*”, Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11/2 (2023), s. 1409; Tanrıver, *Makalelerim II* (2006-2010), s. 108; Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 70; Erdoğan ve Cömert, “*Arbuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler*”, s. 30; Börü ve Börü, *Arbuluculuk*, s. 61; Baş, “*6325 Sayılı Kanun ile Öngörülen Dava Açma Yasağının Bir İstisnası Olarak Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali*”, s. 178; Topak, “*Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arbuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, s. 117; Badur, “*Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi*”, s. 63; Taşpolat Tuğsavul, “*Arbuluculuk Faaliyeti Sonunda Varılan Anlaşmanın Hukuki Niteliği*”, s. 344.

⁸ Canan Erdoğan ve H. Hilal Tiritioğlu Ersoy, “*İş Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Anlaşma Belgelerinin Hukuki Niteliğine Dair Değerlendirme*”, Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7/1 (2022), s. 57; Ahmet M. Kılıçoğlu, *Arbuluculuk Sözleşmeleri*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2024, s. 66; Betül Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arbuluculuk*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, s. 236; Sevil Doğan ve Alper Yılmaz, “*İş Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin Geçersizliğine Yol Açan Sebeplerin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi*”, Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29/4 (2025), s. 1887; Mustafa Serdar Özbek, “*Arbuluculuk Sonunda Düzenlenen Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesinde Görevli ve Yetkili Mahkeme*”, Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 3/2 (2017), s. 71; Süha Tanrıver, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arbuluculuk*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025, s. 65; Baş, “*6325 Sayılı Kanun ile Öngörülen Dava Açma Yasağının Bir İstisnası Olarak Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali*”, s. 179; Kıyak, “*Arbuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği*”, s. 531; Mutlay, “*İş Hukukunda Zorunlu Arbuluculuk*”, s. 43; Arkan, “*Üçüncü Kişi Lehine Arbuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arbuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği*”, s. 135.

⁹ Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 13.01.2025 Tarih, 2024/13091 Esas, 2025/348 Karar sayılı kararı.

¹⁰ Kılıçoğlu, *Arbuluculuk Sözleşmeleri*, s. 65; Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arbuluculuk*, s. 81; Badur, “*Arbuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından*

Taraflar ortak iradeleriyle Borçlar Kanununda düzenlenmeyen bir sözleşme yapabileceği gibi, karma sözleşme¹¹ veya tamamen kendine özgü (sui generis) sözleşme de yapabilirler¹². Kanunda düzenlenen sözleşmelere ait esaslı unsurları tümüyle içermeyen sözleşmeler ise isimsiz sözleşmedir¹³.

Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu şekli hukuku düzenlemektedir. Kanunda Arabuluculuk anlaşma belgesinin niteliğine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından bu husus öğretide tartışmalıdır.

BADUR'a göre arabuluculuk anlaşma belgesinin Türk Borçlar Kanunu'nda ya da herhangi bir özel kanunda tüm unsurları bulunmadığından -kural olarak- isimsiz (atipik) sözleşme olarak kabul edilmesi gerekir¹⁴. Bu görüşü savunanlara göre sözleşmenin hukuki niteliğini

Değerlendirilmesi", s. 67; Taşpolat Tuğsavul, "Arabuluculuk Faaliyeti Sonunda Varılan Anlaşmanın Hukuki Niteliği", s. 354; Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 71; Mutlay, "İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk", s. 43. TANRIVER, 2022 yılında yayınladığı eserinde arabuluculuk sözleşmesinin, usul hukuku sözleşmesi olduğunu, sözleşmenin kuruluşu ve geçerliliği ile ilgili borçlar hukukunun ilke ve kurallarının uygulanmasının, maddi hukuk sözleşmesi kimliğini kazanmasında belirleyici bir işlevi yerine getirmeyeceğini ifade etmiştir, ayrıntılı bilgi için bkz. Süha Tanrıver, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022, s. 90. Aynı yönde Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s. 824; Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 769; Akkan, "Arabuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları", s. 8. TANRIVER 2025 yılında yayınladığı eserinde ise daha önceki görüşünü değiştirerek arabuluculuk sözleşmesinin hukuki niteliği itibarıyla usul hukuku sözleşmesi olmadığını, tipik maddi hukuk sözleşmesi, borçlar hukuku sözleşmesi olduğunu ifade etmiştir, Tanrıver, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk*, 2025, s. 90. BÖRÜ ve BÖRÜ'ye göre ise arabuluculuk sözleşmesi hem usul hem borçlar hukukuna ait unsurları içerdiğinden karma karakterli bir sözleşmedir, Börü ve Börü, *Arabuluculuk*, s. 7; aynı yönde Hande Gül Küçükakaya, *Bireysel İş Hukukunda Arabuluculuk*, İstanbul 2023, s. 113.

¹¹ Kanunun çeşitli sözleşmelerde belirlediği unsurların kanunun düzenlemediği şekilde bir araya getirilmesi suretiyle yapılan sözleşme, karma sözleşmedir, Fikret Eren ve İpek Yücer Aktürk, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, Ankara: Legem Yayınları, 2025, s. 981; Aydın Zevkililer ve Emre Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2024, s. 19; Süleyman Yılmaz, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 59; Fahrettin Aral ve Hasan Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 84; Cevdet Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, İstanbul: Beta Yayınları, 2025, s. 14; Mustafa Şengül, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2025, s. 8; Kılıçoğlu, *Arabuluculuk Sözleşmeleri*, s. 25.

¹² Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2025, s. 18; Eren ve Aktürk, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, s. 992; Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 83; Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, s. 16; Yılmaz, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 64; Zevkililer ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 12; Şengül, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, s. 11.

¹³ Aral ve Ayrancı, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 79; Eren ve Aktürk, *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*, s. 975; Zevkililer ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 11-12; Yılmaz, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 58; Badur, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", s. 67.

¹⁴ Kılıçoğlu, *Arabuluculuk Sözleşmeleri*, s. 66; Badur, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", s. 67; Karaca Öz, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali", s. 1413.

belirlemekte arabuluculuk anlaşma belgesinin içeriği önem taşımaktadır¹⁵. Bazı anlaşma belgeleri Kanunda düzenlenen sözleşmenin esaslı unsurlarını ihtiva edebilir¹⁶. Örneğin, iş ilişkisinin sona ermesinden kaynaklanan bir uyuşmazlığın tarafların karşılıklı fedakarlıkta bulunarak sona erdirilmesine yönelik yapılan anlaşma belgesi niteliği itibarıyla sulh sözleşmesi olacaktır. Dolayısıyla her somut uyuşmazlık bakımından arabuluculuk anlaşma belgesinin hukuki niteliğinin tespitinin yapılması gerekir.

ERDOĞAN ve CÖMERT, icra edilebilirlik şerhi alınmadan önce anlaşma belgesinin mahkeme dışı sulh sözleşmesi niteliğinde olduğunu, ancak taraflar, avukatlar ve arabulucu tarafından imzalanan anlaşma belgesinin ilam niteliği taşıması nedeniyle adi sulh sözleşmesi benzeri olduğunu ifade etmektedir¹⁷.

TAŞPOLAT, Erdoğan ve Cömert'ten farklı olarak arabuluculuk anlaşma belgesinin icra edilebilir olup olmamasına bağlı olmaksızın "sulh benzeri sözleşme" niteliğinde olduğunu savunmaktadır¹⁸.

AKKAN ise arabuluculuk anlaşma belgesinin belirli bir sözleşme biçimine uygun olmaması nedeniyle kendine özgü (sui generis) sözleşme olduğunu belirtmektedir¹⁹.

¹⁵ Erdoğan ve Tiritoglu Ersoy, "İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin Hukuki Niteliğine Dair Değerlendirme", s. 58; Badur, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", s. 67; Karaca Öz, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali", s. 1413.

¹⁶ Mutlay, "İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk", s. 43; Badur, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi", s. 67; Kıyak, "Arabuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği", s. 545; Karaca Öz, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali", s. 1413.

¹⁷ Erdoğan ve Cömert, "Arabuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler", s. 34. Aynı görüş için bkz. Tanrıver, Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk, 2025, s. 108; Kılıçoğlu, Arabuluculuk Sözleşmeleri, s. 104; Aslan, Arabuluculuk Son Tutanağı, s. 52; Topak, "Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arabuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi", s. 117; Azaklı Arslan, Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk, s. 237. Adi sulh, diğer bir ifadeyle mahkeme dışında yapılan sulh, mahkeme huzurunda yapılan sulhun (kazai sulh) karşılığıdır, Ayşe Kılınc, "Mahkeme Dışında Yapılan Sulh ve Yargılamaya Etkisi", İstanbul Hukuk Mecmuası, 77/2 (2019), s. 509; Arıkan, "Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği", s. 135.

¹⁸ Taşpolat Tuğsavul, "Arabuluculuk Faaliyeti Sonunda Varılan Anlaşmanın Hukuki Niteliği", s. 346.

¹⁹ Akkan, "Arabuluculuk Faaliyeti Sonucunda Ulaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları", s. 16; Kıyak, "Arabuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği", s. 545; Doğan ve Yılmaz, "İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Geçersizliğine Yol Açan Sebeplerin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi", s. 1888.

Yargıtay, taraflar arasındaki ihtiyari arbuluculuk tutanağının maddi anlamda bir sulh sözleşmesi olduğunu kararlarında vurgulamıştır²⁰. Taraflar arasındaki mevcut hukuki ilişkiye dayalı uyuşmazlık, karşılıklı fedakarlığa dayalı olarak arbulucunun önünde “anlaşma belgesi” adı verilen sözleşme ile sona ermektedir. Bu nedenle arbuluculuk anlaşma belgesinin sulh sözleşmesi niteliğinde olduğu görüşü kanımca daha isabetlidir.

B. Anlaşma Belgesinin Şarta Bağlanabilirliği

Sulh ile tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebileceği uyuşmazlıklar karşılıklı fedakarlıkta bulunarak kısmen veya tamamen kendi iradeleri ile sonlanmaktadır²¹. Sulh sözleşmesi niteliğinde olan anlaşma belgesinin içeriğini taraflar serbestçe belirleyebilirler (HMK m. 313/2). Tarafların karşılıklı anlaşmaları suretiyle kısmi kabul ve kısmi feragat anlamına gelen sulh, bir sözleşmedir²². Hukuk Muhakemeleri Kanununda yalnızca mahkeme içi sulh tanımlanmıştır²³. Madde gerekçesinde Kanunda mahkeme dışı sulhun düzenlenmeme nedeninin borçlar hukukunun kapsamında olduğu belirtilmiştir²⁴. Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenmediğinden isimsiz sözleşme niteliğinde olan mahkeme dışı sulh sözleşmesi, tarafların karşılıklı fedakarlıkta bulunarak aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen mahkeme dışında çözüme kavuşturmalarını sağlayan her iki tarafa borç

²⁰ Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 12.09.2024 Tarih, 2023/2864 Esas, 2024/8516 Karar sayılı kararı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 13.01.2025 Tarih, 2024/13091 Esas, 2025/348 Karar sayılı kararı.

²¹ Ergun Önen, *Medeni Yargılama Hukukunda Sulh*, Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1972, s. 23, 33; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özkes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2025, s. 455; Fatma Hızır Asrav, *Sulh Sözleşmesi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s. 55; Uğur Can Metin, “Maddi Hukuk Anlamında Sulh Sözleşmesi”, *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/1 (2016), s. 293; Cenk Akil, “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi”, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16/4, (2012), s. 2; Agah Kürşat Karauz, “Sulh Sözleşmesi”, *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2011): s. 172; Kılınç, “Mahkeme Dışında Yapılan Sulh ve Yargılamaya Etkisi”, s. 507; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 14; Erdoğan ve Cömert, “Arbuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler”, s. 30; Ramazan Arslan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 643; Şengül, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, s. 13; Erdoğan ve Tiritöğlu Ersoy, “İş Uyuşmazlıklarında Arbuluculuk Anlaşma Belgelerinin Hukuki Niteliğine Dair Değerlendirme”, s. 72.

²² Önen, *Medeni Yargılama Hukukunda Sulh*, s. 23-24; Yavuz, *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*, s. 17; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, s. 19; Pekcanıtez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s. 455.

²³ “Sulh, görülmekte olan bir davada, tarafların aralarındaki uyuşmazlığı kısmen veya tamamen sona erdirmek amacıyla, mahkeme huzurunda yapmış oldukları bir sözleşmedir.” (HMK m. 313/1).

²⁴ <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/Kanun/KanunDetay?YasamaKanunId=f72877be-18a2-037b-e050-007f01005610&kanunNumarasi=6100#step-2>, (erişim:19.02.2026).

yükleyen bir sözleşmedir²⁵. Taraflar, dilerse mahkeme içi sulh yoluyla dilerse mahkeme dışında yapacakları sulh sözleşmesi ile aralarındaki uyuşmazlığı her zaman sona erdirebilirler. Mahkeme dışı sulh sözleşmesine uygun hareket edilmemesi halinde sözleşmeye aykırılık hükümleri kapsamında sözleşmenin gereği gibi yerine getirilmesini taraflardan biri, mahkemeye başvurarak talep edebilir²⁶.

6325 sayılı Kanun, anlaşmanın içeriğine ilişkin taraflara geniş bir özgürlük tanımaktadır. Arabuluculuk sürecinde taraflar sözleşme serbestisini sınırlandıran kurallara uygun hareket ederek anlaşma belgesinin içeriğini belirleyebilirler²⁷. Arabuluculuk anlaşma belgesi, tarafların serbest iradeleriyle belirledikleri koşullar çerçevesinde şarta da bağlanabilir²⁸. Şarta bağlanabilirlik arabuluculuğa özgü bir durum olmayıp sulh sözleşmesinin genel hukuki çerçevesinin arabuluculuğa yansımalarıdır. Dolayısıyla arabuluculuk anlaşma belgesinin sulh sözleşmesi niteliği taşıdığı kabulünden hareket edildiğinde HMK m. 313/4 hükmü gereği şarta bağlı olarak yapılması mümkündür. Tarafların üzerinde anlaşmaları halinde sulh sözleşmelerine bozucu veya geciktici şarta bağlı hükümler konulabilir²⁹.

Anlaşma belgesindeki şartın geçerli olabilmesi için; şartın hiçbir tereddüte mahal bırakmayacak açıklıkta belirli veya belirlenebilir olması, gerçekleşmesi imkansız ve tesadüfe bağlı olmaması gerekir³⁰. Elbette her

²⁵ L. Şanal Görgün, Levent Börü ve Mehmet Kodakoglu. *Medeni Usul Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2025, s. 835; Barış Mıdık, *Medeni Usul Hukukunda Sulh ve Sulh Benzeri Müesseseler*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2024, s. 185; Hızır Asrav, *Sulh Sözleşmesi*, s. 156,157; Arslan, Yılmaz, Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, s. 647; Zevkliler ve Gökyayla, *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, s. 14; Karauz, "Sulh Sözleşmesi", s. 175; Börü ve Börü, *Arabuluculuk*, s. 77; Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*, s. 83; Kılınç, "Mahkeme Dışında Yapılan Sulh ve Yargılamaya Etkisi", s. 510; Metin, "Maddi Hukuk Anlamında Sulh Sözleşmesi", s. 296; Erdoğan ve Cömert, "Arabuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler", s. 26.

²⁶ Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*, s. 237.

²⁷ Nesibe Kurt Konca ve Emel Badur, "Taşınmazın Aynına İlişkin Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Anlaşma Belgesi ve İcra Edilebilirlik Şerhi", *TAAD*, 56 (2023), s. 546.

²⁸ Arıkan, "Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği", s. 137.

²⁹ Arıkan, "Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği", s. 140; Metin, "Maddi Hukuk Anlamında Sulh Sözleşmesi", s. 303.

³⁰ Şart içeren anlaşma belgesinin icra edilebilirlik şerhine konu olup olamayacağı, öğretide şarta bağlı hüküm verilip verilemeyeceği tartışmalarının da aslında uzantısı niteliğindedir. Şarta bağlı hüküm verileceği kabulünden hareket eden görüşe göre; şarta bağlı hükmün icrası mümkün olup icra memuru, ilam gibi açık, anlaşılır ve belirli olduğu durumlarda şartı da denetleyebilecektir, Nilüfer Boran Güneysu, *Medeni Usul Hukukunda Karar*, Ankara: Adalet Yayınları, 2014, s. 129, Arıkan, "Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği", s. 154-155; aynı yönde İstanbul BAM 21. Hukuk Dairesi, 28.12.2020 Tarih, 2020/148 Esas, 2020/3066 Karar sayılı kararı. Bu durumda şart

sözleşme hükmü için geçerli olduğu gibi anlaşma belgesindeki şarta bağlı düzenleme de TBK m.27 uyarınca emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, kişilik haklarına veya genel ahlaka aykırı koşullar içermemelidir³¹.

1. Geciktirici Şarta Bağlı Anlaşma Belgesi

Geciktirici şarta bağlı sözleşmelerin hüküm ifade edebilmesi, gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belli olmayan bir olguya bırakıldığından aksine bir hüküm olmadığı sürece sözleşme, ancak şartın gerçekleştiği andan başlayarak hüküm ifade edecektir (TBK m. 170). Sözleşmenin bütünü, şarta bağlı olabileceği gibi sözleşme içerisinde yer alan bazı hükümler de şarta bağlanabilir.³² Bu durumda geciktirici şarta bağlı hüküm, ancak şart

hükmü denetlenebilir nitelikte ise şarta bağlı anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmesi de mümkündür sonucuna ulaşmaktadır. Ağırlıklı savunulan diğer görüşe göre ise hükmün açık olması ve tarafların hak ve yükümlülüklerinin şüpheye yer bırakmayacak şekilde belirtilmesi gerektiğinden hükmün sonuçlarının belli bir şarta bağlanmasının mümkün olamayacağı, şarta bağlı dava açılmayacağına göre şarta bağlı da hüküm verilmeyeceği, aksi halde uyuşmazlığın kesin olarak çözülemeyeceği ve icra edilememe tehlikesi ile karşı karşıya kalınacağı belirtilmektedir. Bu görüşü savunanlara göre şarta bağlı anlaşma belgesine icra edilebilirlik şerhi verilmemesi daha uygun olacaktır, Taşpolat Tuğsavul, “*Arbuluculuk Faaliyeti Sonunda Varılan Anlaşmanın Hukuki Niteliği*”, s. 358; Erdoğan ve Cömert, “*Arbuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler*”, s. 36; Meral Özkan Sungurtekin, “*Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*”, 1/2, MİHDER, (2005), s. 361-362; Akkan, “*Arbuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları*”, s. 18; Akil, “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi*”, s. 14. Aynı yönde Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 26.09.2022 Tarih, 2022/9143 Esas, 2022/9318 Karar sayılı kararı, İstanbul BAM 24. Hukuk Dairesi, 20.03.2019 Tarih, 2018/3623 Esas, 2019/1025 Karar sayılı kararı. Özbay, Avukatlık Kanunun 35. maddesi kapsamında imzalanan uzlaştırma tutanağının şarta bağlı olarak yapılması halinde şartın geciktirici şarta bağlı olması halinde şart gerçekleşmedikçe tutanağın icrası mümkün değilken bozucu şarta bağlı olması halinde sözleşme, yapıldığı andan itibaren hukuki sonuçlarını doğurmaya başlayacağından ilâmlı icraya dayanak oluşturması hemen mümkün olabileceğini belirtmiştir, İbrahim Özbay, “*Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Tutanağının İlam Niteliği*”. Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8/3-4, (2004), s. 413-414.

³¹ O. Gökhan Antalya ve Faruk Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, C V/1, 4, (ed. O. Gökhan Antalya), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025, s. 483; Hızır Asrav, *Sulh Sözleşmesi*, s. 158.

³² Fikret Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Legem Yayınları, 2025, s. 1310; Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 486; Akil, “*Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi*”, s. 10.

gerçekleştğinde sonuçlarını doğuracaktır³³. Şart gerçekleşene kadar hüküm ifade etmeyecektir³⁴.

Arabuluculuk anlaşma belgelerine geciktirici şarta bağlı hüküm konulabilir. Anlaşma belgesinde ileride gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz bir bir olguya bağlı olarak geciktirici şarta bağlı düzenleme yapılabilir. Şartın gerçekleşmesi halinde şarta bağlı olarak belirlenen hüküm uygulanır. Şarta bağlı anlaşma belgesinde yer alan geciktirici şartın gerçekleşmesi anında geciktirici şarta bağlı hukuki işlemin hüküm ve sonuçları doğacak ve sulh sözleşmesinin icrası talep edilebilecektir³⁵.

Arabuluculuk anlaşma belgesinde geciktirici şarta bağlı düzenleme yapılması mümkündür. Örneğin işçinin işe iade talepli arabulucuya başvurduğu bir durumda arabuluculuk faaliyeti sonunda tarafların işçinin işe başlatılması konusunda anlaşmaları halinde işe başlatma tarihini, boşa geçen süre ücret ve sosyal hakları ile işçinin işe başlatılmaması durumunda işe başlatmama tazminatının parasal miktarını belirlemeleri zorunludur (İşK m. 21/6). Bu anlaşma belgesine ayrıca *işçinin işe başlamasını takiben altı ay süreyle kesintisiz ve fiilen çalışması durumunda işverenin işçiye belli bir miktar prim ödemesi* yönünde geciktirici şarta bağlı hüküm konulabilir. İşçinin işe başlaması ve kesintisiz altı ay süreyle işe devam etmesine bağlı olarak belirlenen bu hüküm ile işverene prim ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu şart gerçekleşmediği, yani işçinin işe başladığı tarihten itibaren altı ay boyunca çalışmaması halinde işverenin prim ödeme yükümlülüğü de doğmayacaktır³⁶. Dolayısıyla

³³ Ahmet M. Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Turhan Kitabevi, 2025, s. 985; Altan Fahri Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2024, s. 178; Haluk N. Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, İstanbul: Beta Yayıncılık, 2024, s. 558; Mustafa Alper Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2021, s. 997; Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 479; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 1320.

³⁴ Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 558; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 1323; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s. 997; Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 178; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, s. 985; Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 479.

³⁵ Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 180; Hızır Asrav, *Sulh Sözleşmesi*, s. 158.

³⁶ Anlaşma belgesinde geciktirici şarta bağlı bir hükme şöyle bir örnek verilebilir: Taraflar, işçinin işe iade talebi kapsamında işveren nezdinde yeniden işe başlatılması konusunda anlaşmışlardır. İşveren, işçiyi 16.06.2026 tarihinde aynı görevde işe başlatmayı kabul eder. Taraflar ayrıca, işçinin işe başlatılmasını takiben altı ay süreyle kesintisiz ve fiilen çalışması hâlinde, işveren tarafından işçiye iki aylık net ücreti tutarında prim ödenmesi hususunda anlaşmışlardır. İşbu prim ödemesi, işçinin işe başlatıldığı tarihten itibaren altı ay süreyle fiilen çalışması geciktirici şartına bağlıdır. Bu şart gerçekleşmedikçe işverenin prim ödeme borcu doğmaz ve prim alacağı muaccel hâle gelmez. İşçinin belirtilen süre dolmadan kendi isteğiyle işten ayrılması, haklı neden bulunmaksızın işe devam etmemesi veya iş sözleşmesinin işveren tarafından derhal feshi gerektiren bir durum nedeniyle feshedilmesi hâlinde prim ödeme şartı gerçekleşmemiş sayılır. Buna karşılık iş sözleşmesinin, belirtilen süre dolmadan işveren

anlaşma belgesinde yer alan tarafların serbest iradeleri ile belirlenen ve mutabık kaldıkları şart hükmü, diğer hükümler gibi tarafların üzerinde anlaşma sağladığı bir husustur. Uygulanmaması halinde hukuki sonuçları doğacaktır.

2. Bozucu Şarta Bağlı Anlaşma Belgesi

Bozucu şarta bağlı sözleşmeler, düzenlendiği anda hüküm ve sonuçlarını doğurmaya başlamakla birlikte sona ermesi gelecekteki belirsiz bir olguya bağlıdır (TBK m. 173/1). Sözleşme geçerli bir hukuki işleme dayandığı için bozucu şart gerçekleşene kadar varlığını devam ettirir³⁷. Bozucu şarta bağlı sözleşme hükmü, koşul gerçekleştiği anda ortadan kalkar (m. 173/1).

Örneğin, arabuluculuk anlaşma belgesine işçinin mutabık kalınan kıdem ve ihbar tazminatı alacaklarına ek olarak işçinin yeni bir iş arama sürecine destek olmak amacıyla ek bir ödeme yapılması konusunda hüküm konulabilir. Bu ödemenin en fazla üç aylık bir süre için yapılacağı, üç aylık süre içerisinde kalmak kaydıyla başka bir işverende ücretli bir iş ilişkisine başlaması hâlinde ek ödeme yükümlülüğünün ileriye etkili olacak şekilde ortadan kalkacağı kararlaştırılabilir. Dolayısıyla şart gerçekleştiğinde, yani işçi başka bir işveren yanında çalışmaya başladığında henüz ifaya konu olmayan kısım açısından işverenin ödeme yükümlüğü sona erecektir. Arabuluculuk anlaşma belgesinin taraflarının serbest iradeleri ile belirlediği, gelecekte gerçekleşip gerçekleşmeyeceği belirsiz bir olguya bağlanan bozucu şart düzenlemesi ile işçiye yeni bir iş arama sürecine destek olmak amaçlanmıştır³⁸.

tarafından haklı neden olmaksızın feshedilmesi veya işçinin haklı nedenle iş sözleşmesini sona erdirmesi hâlinde, işçi primin tamamına hak kazanır. İşçinin prim alacağı, fesih tarihinden itibaren 7 iş günü içinde işçinin banka hesabına ödenir.

³⁷ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 1325; Kılıçoğlu, *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*, s. 986; Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 505; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s. 1003; Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 181; Arıkan, “Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği”, s. 140-141.

³⁸ Anlaşma belgesinde bozucu şarta bağlı bir hükme şöyle bir örnek verilebilir: “İşveren, işçinin yukarıdaki belirtilen kıdem ve ihbar tazminatı ödemesine ek olarak işçinin yeni bir iş arama sürecine destek olmak amacıyla, işbu belgenin imza tarihinden itibaren azami üç (3) ay süreyle, aylık ...TL tutarında aşağıdaki takvime uygun şekilde "ek ödeme" yapmayı kabul eder. Taraflar, işçinin işbu belgenin imza tarihinden itibaren üç (3) aylık süre dolmadan önce başka bir işverende ücretli bir iş ilişkisine başlaması hâlinde, bozucu şartın gerçekleşmiş sayılacağını ve bu tarihten itibaren işverenin “ek ödeme” yükümlülüğünün, herhangi bir ihtara gerek kalmaksızın, kendiliğinden ortadan kalkacağı hususunda mutabık kalmışlardır. Taraf işçi, üç ay içerisinde yeni bir işveren yanında çalışmaya başlarsa bu durumu takip eden gün içerisinde taraf işverene yazılı olarak (e-posta dâhil) bildirmekle yükümlüdür. Taraf işçinin anılan

C. Anlaşma Belgesinin Ceza Şartına Bağlanabilirliği

Tarafların sözleşmede belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmesi beklenir. Borçlunun edimini hiç veya gereği gibi ifa etmemesi ihtimaline karşı alacaklının alacağını güvence altına almak istemesi halinde sözleşmeye ceza şartı getirilmesi mümkündür. “Bir sözleşmenin hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi durumu için bir ceza kararlaştırılmışsa, aksi sözleşmeden anlaşılmadıkça alacaklı, ya borcun ya da cezanın ifasını isteyebilir.” (TBK m.179). Sözleşmeye ceza şartı konulması, zararı tazmin etmeyi değil, borçlunun ödemeyi zamanında ve eksiksiz yerine getirilmesini sağlamayı amaçlar³⁹. Dolayısıyla ceza şartı, asıl borca bağlanan bir borçtur⁴⁰. Asıl borç var olduğu sürece ona bağlanan ceza şartı da geçerliliğini korur⁴¹.

Arabuluculuk anlaşma belgesine taraflar, sözleşmede belirlenen edimlerin yerine getirilmesini güvence altına almak için ceza şartı getirebilirler. Örneğin anlaşma belgesinde yer alan ve tarafların mutabık kaldığı miktarın zamanında tam ve eksiksiz ödenmemesi halinde ilave bir miktar daha ödenmesi kararlaştırabilir. Bu durumda geçerli bir hukuki işleme dayanan sözleşmede yer alan “tam ve eksiksiz ödeme yapma” yükümlülüğünün yerine getirilmemesine bağlanan şart hükmü ile ilave bir miktar daha ödeme borcu doğacaktır⁴². Bu örnekte ceza şartı, tam ve eksiksiz ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesine bağlanmış ve ilave bir ödeme yapma yükümlülüğü getirmiştir. Yargıtay’ın da ceza şartına bağlı anlaşma belgelerinin geçerli olduğu yönünde verdiği kararlar mevcuttur⁴³.

bildirim yükümlülüğünü süresi içinde yerine getirmemesi hâlinde, taraf işveren, işçinin yeni iş ilişkisine başladığı tarihten sonraki döneme tekabül eden ve bu tarihten sonra taraf işçiye ödenmiş olan ek ödeme tutarlarını, herhangi bir ihtara gerek olmaksızın taraf işçiden talep edebilir.”

³⁹ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 1331; Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 531; Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 267- 268; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s. 1008.

⁴⁰ Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 533; Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 565; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s. 1009; Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 264; Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 1332.

⁴¹ Eren, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 1333; Gümüş, *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*, s. 1010; Gülerci, *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 264; Antalya ve Acar, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 533; Nomer, *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, s. 565.

⁴² Hızır Asrav, *Sulh Sözleşmesi*, s. 158.

⁴³ İlk Derece Mahkemesi, taraflar arasında imzalanan 18.11.2019 tarihli anlaşma belgesinin içeriğinde toplam 134.100,00 TL'lik borcun altı eşit taksitle ödenmesi ve taksitlerden herhangi birinin aksatılması halinde takibe devam edileceğinin kararlaştırıldığını, arabuluculuk anlaşma belgesinin borçlu tarafından kabul edildiği ve icra edilebilirlik şerhi ile ilam niteliği kazanan belgeye dayalı olarak takip başlatılmasında hukuka aykırı bir durumun bulunmadığı gerekçesiyle şikayetin reddine karar vermiştir. Karara yönelik itirazı inceleyen Bölge Adliye

D. “Dava Açma Yasağı”nın Kapsamı

Arabuluculuk, “gönüllülük” ve “iradilik” esasına dayalı olduğundan arabuluculuk süresinin sonunda anlaşmak veya anlaşmamak tarafların ortak iradelerine bağlıdır⁴⁴. Arabuluculuk sürecinde yapılan müzakereler neticesinde tarafların ortak iradeleri belirleyicidir. Kontrolün taraflarda olması, arabuluculuk süreci sonunda ortaya çıkan sonucun tüm sorumluluklarını üstlenmelerini sağlamaktadır⁴⁵. Bunun doğal bir sonucu da anlaşma yönünde tarafların mutabık kalması halinde uyuşmazlığın çözümüne ilişkin içeriği serbestçe belirlemeleridir⁴⁶.

Arabuluculuk faaliyeti sonucunda tarafların anlaşmaya varması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar bir tutanakla tespit edilecektir (HUAK m.18/1). Maddede anlaşmanın kapsamının doğrudan taraf iradesiyle belirleneceği açıkça düzenlenmiştir⁴⁷. Arabuluculuk anlaşması, içeriği kanun tarafından değil, tarafların ortak iradesiyle şekillenen bir hukuki işlem niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla müzakere edilen uyuşmazlıkların tamamı üzerinden bir anlaşma yapılabileceği gibi yalnızca belirli talepler veya alacak

Mahkemesi, arabuluculuk tutanağında taksitlerden herhangi birinin aksatılması halinde başvurunun icra dosyası kapak hesabı üzerinden takibe devam edebileceği hususunun karar altına alındığını, borçlunun arabuluculuk sözleşmesindeki şartları yerine getirmedeği gerekçesiyle takibe devam edilmesinde yasal bir engel bulunmadığını belirterek İlk Derece Mahkemesinin vakıa ve hukuki değerlendirmesi bakımından usul ve esas yönünden yasaya aykırı bir durum bulunmadığına, davacının istinaf başvurusunun esasın reddine karar vermiş, verilen karar temyiz incelemesini yapan Yargıtay tarafından da onanmıştır, Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, 13.04.2023 Tarih, 2022/9640 Esas, 2023/2630 Karar sayılı kararı.

⁴⁴ Görgün, Börü ve Kodakoglu, *Medeni Usul Hukuku*, s. 835; Mıdık, s. 185; Doğan ve Yılmaz, “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Geçersizliğine Yol Açan Sebeplerin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, s. 1886; Pekcanıtez, Atalay ve Özkes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*, s. 647 Arslan, Yılmaz, Ayvaz ve Hanağası, *Medeni Usul Hukuku*, s. 851; Atalı, Ermenek ve Erdoğan, *Medeni Usul Hukuku*, s. 816; Küçükkaya, *Bireysel İş Hukukunda Arabuluculuk*, s. 56; Erdoğan ve Cömert, “Arabuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler”, s. 29; Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 1522-1523; Aslan, *Arabuluculuk Son Tutanağı*, s. 37; Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*, s. 50; Tanrıver, *Makalelerim II (2006-2010)*, s. 186; Ekmekçi, Özkes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, s. 28; Börü ve Börü, *Arabuluculuk*, s. 39; Topak, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arabuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, s. 113; Badur, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, s. 72; Yazıcı, *Arabuluculukta Gizliliğin İhlali Suçu*, s. 26.

⁴⁵ Topak, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arabuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”, s. 115; Ekmekçi, Özkes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, s. 55.

⁴⁶ Badur, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, s. 72; Karaca Öz, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali”, s. 1410.

⁴⁷ Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*, s. 39; Ekmekçi, Özkes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, s. 108; Aslan, *Arabuluculuk Son Tutanağı*, s. 100; Yazıcı, *Arabuluculukta Gizliliğin İhlali Suçu*, s. 69.

kalemleri bakımından da uzlaşabilir⁴⁸. Bu durum, arabuluculuk sürecinin taraflara tanıdığı irade serbestisini göstermektedir. Kanun koyucu, arabuluculuk anlaşmasının mutlaka uyusmazlığın tümünü kapsaması gerektiğine ilişkin bir zorunluluk öngörmediğinden “tam anlaşma” ve “kısmi anlaşma” mümkündür. Önemli olan nokta, anlaşılan hususların yeni bir uyusmazlığa neden olmayacak şekilde, tereddüt uyandırmayacak açıklıkta belirlenmiş olmasıdır. Arabuluculuk anlaşma belgesi, hukuki niteliği itibariyle öncelikle borçlar hukuku çerçevesinde değerlendirilmesi gereken bir sözleşmedir⁴⁹. Sözleşme serbestisi ilkesi gereği, Kanunun belirlediği sınırları ihlal etmemek kaydıyla taraflar arabuluculuk anlaşmasının kapsamını, edimin türünü ve ifa şeklini serbestçe belirleyebilir; anlaşmayı belirli şartlara bağlayabilir⁵⁰.

Arabuluculuk faaliyeti sonucunda tarafların anlaşmaya varması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar bakımından dava açılmayacaktır (HUAK m. 18/5)⁵¹. Bu düzenleme ile kanun koyucu, arabuluculuk süreci sonunda ulaşılan anlaşmanın hukuki güvence altına alınmasını ve taraflar arasında yeniden uyusmazlık doğmasını önlemeyi amaçlamıştır⁵². Dolayısıyla dava açma yasağının temel amacı, taraflar arasında bağlayıcı bir anlaşma sağlayarak aynı uyusmazlık konusunda tekrarlanan davaların önüne geçilmesidir⁵³.

Kanunun gerekçesinde

6325 sayılı Kanunun 18 inci maddesine eklenen beşinci fıkra ile, arabulucu huzurunda anlaşılması halinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Anlaşılan hususların bilahare

⁴⁸ Erdoğan ve Tiritoglu Ersoy, “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin Hukuki Niteliğine Dair Değerlendirme”, s. 56; Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, s. 1541; Aslan, *Arabuluculuk Son Tutanağı*, s. 100-101; Küçükkaya, *Bireysel İş Hukukunda Arabuluculuk*, s. 255; Karaca Öz, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali”, s. 1410.

⁴⁹ Özbek, “Arabuluculuk Sonunda Düzenlenen Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesinde Görevli ve Yetkili Mahkeme”, s. 71; Baş, “6325 Sayılı Kanun ile Öngörülen Dava Açma Yasağının Bir İstisnası Olarak Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali”, s. 179; Kıyak, “Arabuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği”, s. 531.

⁵⁰ Karaca Öz, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali”, s. 1414.

⁵¹ “Arabuluculuk faaliyeti sonunda anlaşmaya varılması hâlinde, üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmaz.” hükmü 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 24. maddesiyle 12.10.2017 tarihinde Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18. maddesine beşinci fıkra olarak eklenmiştir.

⁵² Badur, “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”, s. 80.

⁵³ Akkan, “Arabuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları”, s. 5. HUAK. m.18/5 hükmünün eleştirisi için bkz. Ekmekçi, Özkes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, s. 113 vd.

dava edilemeyeceği dikkate alındığında arabulucu tarafından düzenlenecek ve taraflar ve varsa temsilcileri veya avukatları tarafından imzalanacak anlaşma tutanağında "anlaşılan hususların" net bir şekilde ortaya konulmasında zorunluluk bulunmaktadır. Örneğin işçi ve işveren tarafı kıdem ve ihbar tazminatı ile fazla mesai ücreti konusunda anlaştıklarında arabulucunun bu kalemleri ayrıca ve açıkça tutanağa bağlamasında fayda görülmektedir. Anlaşma tutanağının içeriğinden "anlaşılan hususlar" net bir şekilde görülebilmek ve bilahare dava açma yasağına tabi olan bu hususlar tereddüde yer vermeyecek şekilde açıkça tespit edilebilmelidir.

ifadelerine yer verilmiştir⁵⁴.

Arabuluculuk, tarafların serbest iradeleriyle uyuşmazlığı sona erdirmeyi hedefleyen bir yöntem olduğundan, bu süreç sonunda varılan anlaşmanın bağlayıcılığının sağlanması büyük önem taşımaktadır. Aksi hâlde, taraflardan birinin arabuluculuk anlaşmasına rağmen yeniden dava açabilmesi, arabuluculuk kurumunun etkinliğini ve güvenilirliğini zedeleyecektir. Bu bağlamda HUAK m. 18/5 hükmü arabuluculuk sürecini yalnızca şekli bir aşama olmaktan çıkararak, maddi sonuç doğuran bir uyuşmazlık çözüm mekanizması hâline getirmektedir. Dava açma yasağı, tarafları anlaşmaya sadık kalmaya zorlayan bir hukuki sonuç doğurmakta; arabuluculuk sürecinin ciddiyetini ve bağlayıcılığını pekiştirmektedir.

Dava açma yasağının uygulanabilirliği, doğrudan doğruya “*üzerinde anlaşılan hususlar*”ın ne olduğunun belirlenmesine bağlıdır. 6325 sayılı Kanun’da bu kavramın tanımı yapılmamış; anlaşma kapsamının nasıl belirleneceği hususu tamamen taraf iradesine ve anlaşma metninin içeriğine bırakılmıştır. Uygulamada, sıklıkla “*tüm alacaklar*” şeklinde genel ve soyut ifadelerle yer verildiği görülmekle bu ifadelerden hangi alacak kalemlerinin kastedildiği ve dava açma yasağının hangi sınırlar içinde uygulanacağı anlaşılamamaktadır. Arabuluculuk anlaşma belgesinde tarafların üzerinde anlaştıkları hususlar, açık, net ve denetlenebilir biçimde belirlenmelidir⁵⁵. Aksi halde dava açma yasağının uygulanma alanı belirsizleşecek ve arabuluculuk sürecinin sağlamak istediği menfaat ortadan kalkabilecektir. Örneğin, iş sözleşmesi kapsamında farklı işçi alacaklarının oluşabileceği göz önüne alındığında hangi alacakların anlaşmaya konu olduğunun belirsizliği gibi durumlar beraberinde yeni bir ihtilafı gündeme getirecektir. “...*üzerinde anlaşılan hususlar hakkında taraflarca dava açılmaz*” hükmünü yalnızca anlaşmaya konu edim olarak düşünmek doğru değildir. Anlaşma belgesinde

⁵⁴ İlknur Güngördü, *Arabuluculuk Mevzuatı*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2020, s. 39-40.

⁵⁵ Ekmekçi, Özkes, Atalı ve Seven, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*, s. 108.

yer alan ve tarafların serbest iradesi ile belirlenen her hüküm, üzerinde anlaşılan hususlara dahildir. Dolayısıyla tarafların edimlerin “tam ve eksiksiz ödenmesi” için belirlediği hükümler de üzerinde anlaşılan hususlardandır ve bu hükümlere de tarafların uyma borcu bulunmaktadır. Taraflardan birinin veya her ikisinin de anlaşmaya aykırı hareket etmesi halinde bunun hukuki sonuçlarından sorumlu olacağı aşikardır. Diğer yandan arabuluculuk anlaşma belgesinin sözleşme olması nedeniyle sözleşmenin geçerliliğinin de denetlenmesi gerekir⁵⁶. İrade sakatlığının, ehliyetsizliğin mevcut olup olmadığı, aynı zamanda sözleşme serbestisinin sınırlarının aşılması (TBK m. 27/1), aşırı yararlanma (TBK m. 38) hallerinden en az birinin varlığı halinde anlaşma belgesinin iptali de talep edilebilir⁵⁷.

II. İŞÇİLİK ALACAKLARINA İLİŞKİN UYUŞMAZLIKTAKİ “TAM VE EKSİKSİZ ÖDEME” ŞARTINA BAĞLANAN ARABULUCULUK ANLAŞMA BELGESİNİN GEÇERLİLİĞİNE İLİŞKİN HUKUK GENEL KURULU’NUN 21.05.2015, E.2024/9-499, K.2025/329 SAYILI KARARINA İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

A. Kararın Özeti

Arabuluculuk anlaşmalarının ceza şartına bağlanması ve bu durumun “dava açma yasağı”na etkisi, Hukuk Genel Kurulu kararına konu olmuştur. Somut olayda işçinin iş sözleşmesinden kaynaklanan alacakları için davalı işverenlik aleyhine dava şartı arabuluculuğa başvurulduğu, arabuluculuk sürecinde anlaşma sağlanamaması nedeniyle arabulucu tarafından son

⁵⁶ Azaklı Arslan, *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*, s. 236; Arıkan, “Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği”, s. 136. Detaylı bilgi için bkz. Küçükkaya, *Bireysel İş Hukukunda Arabuluculuk*, s. 279, 288; Erdoğan ve Tiritoglu Ersoy, “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin Hukuki Niteliğine Dair Değerlendirme”, s. 82, 83; Doğan ve Yılmaz, “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Geçersizliğine Yol Açan Sebeplerin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi”, s. 1892. Yargıtay bir kararında ihtiyari arabuluculuk tutanağının maddi anlamda sulh sözleşmesi niteliğinde olması nedeniyle özellikle aşırı yararlanma kapsamında geçersizliği ileri sürüldüğünden davacının iş kazasına bağlı maddi tazminat alacağı hesaplanarak manevi tazminatın bölünemezliği ilkesi ve davacının fazlaya dair talep haklarını saklı tutup tutmadığı da gözetilerek dosya kapsamındaki bilgi ve belgelere göre aşırı yararlanmanın gerçekleşip gerçekleşmediği üzerinde durularak hüküm kurulması gerektiği belirtilmiştir, Yargıtay 10. Hukuk Dairesi, 12.09.2024 Tarih, 2023/2864 Esas, 2024/8516 Karar sayılı kararı.

⁵⁷ Akkan, “Arabuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları”, s. 22; Aslan, *Arabuluculuk Son Tutanağı*, s. 172; Batur, s. 70. Ayrıntılı bilgi için bkz. Erdoğan ve Cömert, “Arabuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler”, s. 40-42; Aslan, *Arabuluculuk Son Tutanağı*, s. 178. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 13.01.2025 Tarih, 2024/13091 Esas, 2025/348 Karar sayılı kararı. Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 31.10.2022 Tarih, 2022/11077 Esas, 2022/13780 Karar sayılı kararı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 30.06.2025 Tarih, 2024/4863 Esas, 2025/5550 Karar sayılı kararı; Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, 29.02.2024 Tarih, 2023/2065 Esas, 2024/3897 Karar sayılı kararı.

tutanağın düzenlendiği, sonraki bir tarihte dava açılmadan önce işçi ile davalı işverenliklerden Yıl...Ltd. Şti arasında ihtiyari arabuluculuk sürecinin başlatıldığı anlaşılmaktadır. İhtiyari arabuluculuk süreci sonunda taraflar aşağıda belirtilen hususlarda anlaşmışlardır.

Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin “Anlaşmanın Şartları” başlıklı 1. maddesinde Yıl...Ltd. Şti’nin, başvurucunun iş sözleşmesini haklı nedenle feshetmesi nedeniyle alacakları olan kıdem tazminatı, ücret, yıllık izin ücreti, fazla çalışma, hafta tatili ile ulusal bayram ve genel tatil ücreti alacakları için hesaplanan net miktarlar üzerinden iyiniyet çerçevesinde indirim yapmaları nedeniyle aynı iyiniyet çerçevesinde toplam net 45.970,12 TL ödemeyi kabul ve taahhüt ettiği, ödemenin ne şekilde yapılacağına düzenlendiği anlaşma belgesinin 2. maddesine göre Yıl...Ltd. Şti, başvuru işçiye 1. maddede belirtilen bedeli dört eşit taksit halinde ödemeyi kabul ve taahhüt etmiş olup ilk taksidin anlaşmanın imzalandığı gün, diğer taksitlerin ise 31.03.2021, 30.04.2021 ve 31.05.2021 tarihinde ödenmesi hususunda taraflar mutabık kalmıştır.

Anlaşmanın 3. maddesinde

Yıl...Ltd. Şti tarafından belirtilen **taksitlerin zamanında ödenmemesi** halinde bir sonraki taksitler muaccel hale gelip işbu anlaşma belgesi ile yasal işlem başlatılabileceği gibi başvuru gerek anlaşma belgesi konusu gerekse diğer işçilik alacakları için yapılan indirim neticesinde tanzim edilen işbu anlaşma belgesinde belirtilen miktar ile sınırlı kalmaksızın tüm alacaklarını talep edebilecek/yargı yoluna başvurabilecektir. Özetle; yukarıda belirtilen miktarlar, belirtilen vadelerde Yıl...Ltd. Şti tarafından tam ve eksiksiz şekilde ödenmezse, Başvurucu bu anlaşma belgesi ile neticeye bağlanan kısım için (yapılan ödemeler mahsup edildikten sonra) işverene karşı icra takibi yapabileceği gibi buna ilaveten aynı zamanda indirim yapılan bakiye alacakları için de yasal yollara müracaat edebilecek, dava açabilecek ya da icra takibi yapabilecektir.

Yıl...Ltd. Şti’nin anlaşma belgesinin 2. maddesinde belirtilen 3. taksiti zamanında ödenmemesi nedeniyle 3. maddeye dayalı olarak anlaşılan miktarla ve alacak kalemleri ile sınırlı olmaksızın dava açılmıştır. İlk derece mahkemesi, 6325 sayılı Kanunun 18/5 hükmü gereği anlaşılan hususlar hakkında dava açılmayacağı gerekçesiyle dava şartı yokluğundan usulden davanın reddine karar vermiştir. İlk derece mahkemesinin verdiği karara karşı istinaf mahkemesine yapılan itirazların reddine karşı yapılan temyiz incelemesinde Yargıtay 9. Hukuk Dairesi, bölge adliye mahkemesi kararını ortadan kaldırarak ilk derece mahkemesi kararının bozulması yönünde karar

vermiştir⁵⁸. Yargıtay'ın bozma kararına ilk derece mahkemesinin direnmesi üzerine dosya, Hukuk Genel Kurulu tarafından incelenerek Dairenin bozma kararına uyulması gerekirken ilk derece mahkemesinin direnme kararı vermesinin doğru olmadığı hüküm altına alınmıştır.

Karara konu uyuşmazlık, ihtiyari arabuluculuk süreci sonunda tarafların irade serbestliği çerçevesinde anlaşma belgesinde düzenlenen ödemelerin tam ve zamanında yerine getirilmemesine bağladıkları sonuçların geçerli olup olmadığı noktasında toplanmaktadır.

B. Hukuk Genel Kurul Kararının Değerlendirilmesi

Sözleşmelerin belirli şartlara bağlanması, kural olarak irade serbestisi kapsamında mümkündür. Hukuk Genel Kurulunun önüne gelen uyuşmazlığa konu anlaşma belgesi, mahkeme dışı sulh sözleşmesi niteliğindedir. Arabuluculuk anlaşmalarının da bir borçlar hukuku sözleşmesi niteliği taşıması nedeniyle, taraflar anlaştıkları hususların geçerliliğini, hukuki sonuç doğurmasını belirli bir şartın gerçekleşmesine bağlayabilirler. Müzakereler neticesinde tarafların arabuluculuk anlaşma belgesini şarta bağlamaları mümkündür. Şartın gerçekleşmemesi durumunda ise tarafların sulh olduğundan bahsedilemez.

Taraflar, arabuluculuk anlaşma belgesindeki ödeme tutarlarını güvence altına almak için birtakım şartlar getirebilirler. Arabuluculuk anlaşmalarının önemli bir kısmında, özellikle işçi alacaklarına ilişkin uyuşmazlıklarda, ödeme yükümlülüğünün “tam ve eksiksiz” olarak yerine getirilmesini sağlayıcı birtakım hükümler konulabilir. Tarafların genellikle belirli bir miktarın taksitler hâlinde ödenmesini kararlaştırdığı durumlarda ödemenin tam olarak gerçekleştirilmesi hâlinde uyuşmazlığın kesin olarak sona ereceği, ancak ödemenin tam ve eksiksiz yapılmaması halinde bunu anlaşmaya aykırı hareket eden aleyhine bir sonuca bağlayarak anlaşma yapabilir. Bu belirtilen hususlar ışığında ceza şartına bağlı hükümler içeren anlaşma belgesi için HUAK m. 18/5 hükmünün uygulanması, anlaşma belgesinde yer alan tüm maddeler üzerinde anlaşılan tarafların iradesini yok saymak anlamına gelecektir. Üzerinde anlaşılan maddelere aykırı hareket eden tarafın bu davranışına bir sonuç bağlamak gerekir. Anlaşmanın hüküm ve sonuçlarının, örneğin “tam ve eksiksiz ödeme” gibi bir şartın gerçekleşmesine bağlandığı

⁵⁸ Yargıtay 9. Hukuk Dairesi “...somut uyuşmazlıkta, taksitlerin zamanında ödenmediği sabit olup davacının anlaşma belgesinde kararlaştırıldığı gibi ödenen miktarları mahsup ederek alacağın tamamını dava konusu yapması anlaşma belgesine uygun düşmektedir. Bu ihtimalde, anlaşmanın yapılmamış sayılması gerektiği kabul edildiği halde geçerli bir anlaşma olduğu yönünde değerlendirme yapılması”nın hatalı olduğunu belirterek bozma kararını gerekçelendirmiştir.

hâllerde, dava açma yasağının doğrudan uygulanması, amacını aşan bir yorum niteliği taşıyacaktır. Özellikle anlaşma belgesinde, uyuşmazlığın kesin olarak sona ermesinin tam ödeme şartına bağlandığı hâllerde, şartın gerçekleşmemesi durumunda dava açma hakkının bulunmadığının kabulü gerekir.

Hukuk Genel Kurulunun kararından uyuşmazlığı kesin olarak sona erdirmeye iradesini, ceza şartının gerçekleşmesine bağlayan tarafların bu hususta mutabık kaldıkları anlaşılmaktadır. Şarta bağlı arabuluculuk anlaşmalarında “dava açma yasağı”nın, şart gerçekleşmeden önce yürürlüğe girdiğinin kabulü, taraf iradeleriyle bağdaşmayacağı gibi, arabuluculuk kurumunun güvenilirliğini de zedeleyebilecektir. “Dava açma yasağı”, ancak anlaşmada öngörülen şartın gerçekleşmesi hâlinde uygulanabilir. Anlaşma belgesinde yer alan tüm hükümler, “üzerinde anlaşılan hususlar”dır. Ediminin ifasına bağlanan şartın gerçekleşmemesi halinde “üzerinde anlaşılan husus”a aykırı davranıldığı için “dava açma yasağı” söz konusu olmamalıdır.

Şartın gerçekleşmemesi hâlinde arabuluculuk anlaşmasının hukuki akıbeti hem borçlar hukuku hem de usul hukuku bakımından değerlendirilmelidir. Borçlar hukuku açısından, şartın gerçekleşmemesi, sözleşmenin hüküm ve sonuç doğurmamasına veya tarafları bağlayıcı etkisinin ortadan kalkmasına yol açmaktadır. Bu durumda, taraflar arasında uyuşmazlığın kesin olarak çözüldüğünden söz etmek de mümkün değildir.

Usul hukuku bakımından ise, arabuluculuk anlaşmasının “dava açma yasağı” doğurabilmesi için uyuşmazlığın kalıcı biçimde sona ermiş olması gerekir. Şarta bağlı bir anlaşmada, uyuşmazlığın sona ermesi, şartın gerçekleşmesine bağlı kılındığından, şartın gerçekleşmesi hâlinde “dava açma yasağı”nın da doğmadığı kabul edilmelidir. Aksi bir yaklaşım, şeklen var olan ancak fiilen sonuç doğurmayan bir anlaşmaya, tarafların dava hakkını sınırlayan bir etki tanımak anlamına gelecektir. Anlaşma metni mevcuttur; ancak uyuşmazlığı sona erdiren ve “dava açma yasağı”nı doğuran hukuki sonuçlar, şart gerçekleşinceye kadar ortaya çıkmamaktadır. Bu yaklaşım hem sözleşme hukuku ilkeleriyle hem de arabuluculuğun amaçladığı adil ve dengeli çözüm anlayışıyla uyumludur.

Şarta bağlı arabuluculuk anlaşmalarında, özellikle ödeme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi hâlinde işçinin dava açma hakkının ortadan kalktığına kabul edilmesi, işçinin korunması ilkesini zedeleyici sonuçlar doğurabilir. Bu nedenle, işçi alacaklarına ilişkin anlaşmalarda “dava

açma yasağı”, ancak açık, kesin ve şartları gerçekleşmiş bir anlaşmanın varlığı hâlinde uygulanmalıdır.

Hukuk Genel Kurulunun da belirttiği gibi anlaşma belgesi ile kalıcı şekilde uyuşmazlığın sona erdiğinden bahsedilebilmesi için, “tam ve eksiksiz ödeme” şartının yerine getirilmiş olması gerekir. Bu şart yerine getirilmediğinden tarafların müzakere ettikleri anlaşma belgesinin 3. maddesi gereği varsa yapılan ödemelerin mahsubu ile davacının vazgeçtiği, indirim yaptığı tutarların dava yoluyla talep edilmesi mümkündür. 6325 sayılı Kanunun m.18/5 hükmü kapsamında üzerinde anlaşılan hususlarda dava açılmayacağını belirten ilk derece mahkemesinin direnme kararının hatalı olduğu, Özel Daire bozma kararına uyulması gerektiği yönündeki karar, kanımca isabetlidir.

SONUÇ

Bu çalışmada, arabuluculuk anlaşmalarının hukuki niteliği, “*dava açma yasağı*” ve özellikle şarta bağlı düzenlemelerin etkileri, işçi alacakları bağlamında incelenmiştir. Arabuluculuk anlaşmasının “sözleşme” olarak nitelenmesi, tarafların irade serbestliği ve anlaşma kapsamının belirlenmesi, şekil şartları ve geçerlilik unsurları temelinde ele alınmıştır.

Arabuluculuk anlaşmaları yalnızca bir arabuluculuk tutanağı olmayıp tarafların üzerinde anlaştığı hukuki sonuçlar doğuran bir sözleşme niteliğindedir. Arabuluculuk anlaşma belgesi ile taraflar arasındaki uyuşmazlığa konu hususların kalıcı olarak çözüme kavuşturulması amaçlanmaktadır. Anlaşma belgesi, yeni sorunları ortaya çıkarmayacak açıklıkta düzenlenmeli, üzerinde anlaşılan hususlar açık ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır. Arabuluculuk süreci sonunda düzenlenen anlaşma belgesi, Hukuk Genel Kurulu’nun kararında da belirtildiği üzere maddi hukuka ilişkin borçlar hukuku sözleşmesidir ve genel hükümlere tabidir. Dolayısıyla taraflar, anlaşma belgesini, emredici hukuk kurallarına, kamu düzenine, ahlaka ve kişilik haklarına aykırı olmamak kaydıyla serbest iradeleriyle düzenleyebilirler.

Şarta bağlı arabuluculuk anlaşmalarında “*dava açma yasağı*”nın sınırları, taraf iradeleri, anlaşmanın içeriği ile birlikte değerlendirilmelidir. “*Dava açma yasağı*”, ancak şartların gerçekleşmesiyle birlikte uygulanmalı, şart gerçekleşmeden uyuşmazlığın kesin olarak sona erdiği kabul edilmemelidir. Bu yaklaşım, arabuluculuk kurumunun amaçlarına ve sözleşme hukuku ilkelerine uygun bir yorum sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Akil, Cenk. “Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda Sulh ve Sulh Yoluyla Şarta Bağlı Hüküm Verilip Verilemeyeceği Meselesi”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16/4, (2012): (ss. 1-18)
- Akkan, Mine, “Arabuluculuk Faaliyeti Sonucunda Anlaşılan Hususlarda Dava Açma Yasağı ve Sonuçları”. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 20/2 (2018): (ss. 1-31).
- Antalya, O. Gökhan ve Faruk Acar. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. C V/1, 4, (ed. O. Gökhan Antalya), Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2025.
- Aral, Fahrettin ve Hasan Ayrancı. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Arıkan, Gökçe. “Üçüncü Kişi Lehine Arabuluculuk Sözleşmesi ile Şarta Bağlı Arabuluculuk Sözleşmesinin İcra Edilebilirliği”. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25/2 (2021): (ss. 129-164).
- Arslan Azaklı, Betül. *Medeni Usul Hukuku Açısından Zorunlu Arabuluculuk*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Arslan, Ramazan, Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Aslan Akyol, Leyla. *Arabuluculuk Son Tutanağı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Badur, Emel. “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Borçlar Hukuku Açısından Değerlendirilmesi”. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 18 (2021): (ss. 49-87).
- Baş, Seda. “6325 Sayılı Kanun ile Öngörülen Dava Açma Yasağının Bir İstisnası Olarak Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali”. İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 13/1 (2022): (ss. 176-189).
- Boran Güneysu, Nilüfer. *Medeni Usul Hukukunda Karar*. Ankara: Adalet Yayınları, 2014.
- Börü, Levent ve Şeyda Parlak Börü. *Arabuluculuk*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Doğan, Sevil ve Alper Yılmaz. “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Geçersizliğine Yol Açan Sebeplerin Yargı Kararları Işığında Değerlendirilmesi”. Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 29/4 (2025): (ss. 1877-1926).
- Ekmekçi, Ömer, Muhammet Özkes, Murat Atalı ve Vural Seven. *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk*. İstanbul: On İki Levha Yayınları, 2019.
- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Legem Yayınevi, 2025.
- Erdoğan, Canan ve H. Hilal Tiritioğlu Ersoy. “İş Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Anlaşma Belgelerinin Hukuki Niteliğine Dair Değerlendirme”. Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 7/1 (2022): (ss. 51-90).
- Erdoğan, Ersin ve Büşra Cömert. “Arabuluculuk Sonunda Hazırlanan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği ve Anlaşma Belgesine Karşı Başvurulabilecek Hukuki Çareler”. Terazi Hukuk Dergisi, 13/138 (2018): (ss. 27-47).
- Eren, Fikret ve İpek Yücer Aktürk. *Borçlar Hukuk Özel Hükümler*. Ankara: Legem Yayınları, 2025.

- Eren, Fikret. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Legem Yayınları, 2025.
- Görgün, L. Şanal, Levent Börü ve Mehmet Kodakoglu. *Medeni Usul Hukuku*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Gülerci, Altan Fahri. *Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2024.
- Gümüş, Mustafa Alper. *Borçlar Hukukunun Genel Hükümleri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2021.
- Güngördü, İlknur. *Arabuluculuk Mevzuatı*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2020.
- Hızır Asrav, Fatma. *Sulh Sözleşmesi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Karaca Öz, Ayşe. “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin Aşırı Yararlanma Sebebiyle İptali”. *Sakarya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/2 (2023): (ss. 1406-1428).
- Karauz, Agah Kürşat, “Sulh Sözleşmesi”. *Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1 (2011): (ss. 169-204).
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Arabuluculuk Sözleşmeleri*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2024.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2025.
- Kılıçoğlu, Ahmet M. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Turhan Kitabevi, 2025.
- Kılınç, Ayşe. “Mahkeme Dışında Yapılan Sulh ve Yargılamaya Etkisi”. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 77/2 (2019): (ss. 503-521).
- Kıyak, Emre. “Arabuluculuk Sonunda Ulaşılan Anlaşma Belgesinin Hukuki Niteliği”. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 21 (2015): (ss. 523-548).
- Kurt Konca, Nesibe ve Emel Badur. “Taşınmazın Aynına İlişkin Uyuşmazlıklarda Arabuluculuk Anlaşma Belgesi ve İcra Edilebilirlik Şerhi”. *TAAD*, 56 (2023): (ss. 539-568).
- Küçükkaya, Hande Gül. *Bireysel İş Hukukunda Arabuluculuk*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2023.
- Metin, Uğur Can, “Maddi Hukuk Anlamında Sulh Sözleşmesi”. *Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11/1 (2016): (ss. 291-307).
- Mıdık, Barış. *Medeni Usul Hukukunda Sulh ve Sulh Benzeri Müesseseler*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2024.
- Mutlay, Faruk Barış. “İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk”. *İş Hukukunda Genç Yaklaşımlar III*, (ed. Tankut Centel), İstanbul: On İki Levha Yayınları, (2018): (ss. 23-173).
- Nomer, Haluk N. *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayıncılık, 2024.
- Önen, Ergun. *Medeni Yargılama Hukukunda Sulh*. Ankara: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, 1972.
- Özbay, İbrahim. “Avukatlık Hukukunda Uzlaştırma ve Uzlaştırma Tutanağının İlam Niteliği”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8/3-4, (2004): (ss. 387-471).
- Özbek, Mustafa Serdar. *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Özbek, Mustafa Serdar. “Arabuluculuk Sonunda Düzenlenen Anlaşma Belgesine İcra Edilebilirlik Şerhi Verilmesinde Görevli ve Yetkili Mahkeme”. *Başkent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3/2 (2017): (ss. 69-85), (Yetkili Mahkeme).
- Özkan Sungurtekin, Meral. “Avukatlık Kanunu’nun 35/A Maddesi Çerçevesinde Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi”, 1/2, MİHDER, (2005): (ss. 353-369).

- Pekcanıtez, Hakan, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Sarısözen, M. Serhat. “Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanun Tasarısının Getirdikleri, İcra Edilebilirlik Belgesi ve Arabuluculuğun Avukatın Tekel Hakkına Aykırılık Oluşturup Oluşturmadığı Sorunu”. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, (15/1-2), (2011): (ss. 255-271).
- Şengül, Mustafa. *Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2025.
- Tanrıver, Süha. *Makalelerim II (2006-2010)*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2011.
- Tanrıver, Süha. *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk*. İstanbul: Filiz Kitabevi, 2025.
- Tanrıver, Süha. *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Taşpolat Tuğsavul, Melis. “Arabuluculuk Faaliyeti Sonunda Varılan Anlaşmanın Hukuki Niteliği”. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2019): (ss. 333-329).
- Topak, Süleyman. “Arabuluculuk Anlaşma Belgesinin İptali Talebinin Arabuluculuk Sürecinin Temel İlkeleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi”. *İbn Haldun Çalışmaları Dergisi*, (Arabuluculuğun Geleceği Sempozyumu Özel Sayısı) 10 (2025): (ss. 111-125).
- Yavuz, Cevdet. *Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları, 2025.
- Yazıcı, Uğur. *Arabuluculukta Gizliliğin İhlali Suçu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2024.
- Yılmaz, Süleyman. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2025.
- Zevkliler, Aydın ve Emre Gökyayla. *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2024.